

НАПРЯМ КОНФЕРЕНЦІЇ. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: ЗАГРОЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Гбур З. В.

Доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри управління охороною здоров'я
та публічного адміністрування
Національного університету охорони
здоров'я України імені П. Л.Шупикам,
м. Київ

Палагусинець Р. В.

Доктор наук з державного управління, к.е.н.,
заступник керівника відділу
Управління забезпечення міжпарламентських
зв'язків Апарату Верховної Ради України,
м. Київ

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: РИЗИКИ СПРИЧИНЕНІ ВІЙНОЮ

На сьогоднішній день за оцінками Світового банку, Єврокомісії та українського уряду, вартість відбудови України та її економіки вже зараз сягає понад 349 мільярдів доларів США. Спеціалісти зазначають, що наслідки вторгнення будуть відчуватися впродовж кількох поколінь, оскільки мільйони людей були переміщені в інші країни або змінили місце проживання, що порушило розвиток людського потенціалу, знищило культурну спадщину і негативно вплинуло на траєкторію розвитку економіки. За даними оцінки, основні збитки заповдіяні житловому комплексу, транспортній системі, торгівлі та промисловості. Збитки спричинені порушенням економічних потоків та ланцюгів виробництва на сьогодні оцінюються в 250 мільярдів доларів. Ці дослідження підкреслюють серйозність ризиків, з якими зіткнеться Україна в умовах післявоєнного відновлення.

Попри критичну важливість поетапного підходу до реконструкції протягом кількох років, у короткостроковій перспективі Україні потрібно щонайменше сто мільярдів доларів для відновлення соціальної інфраструктури, зокрема лікарень, шкіл, транспортних сполучень та підготовки до загроз енергопостачання.

У доповіді Світового банку говориться про те, що під час війни і в період післявоєнного відновлення у перші роки бідність серед населення України зросте в 10 разів. Зокрема кожен п'ятий українець за прогнозами Світового банку житиме в бідності. Це зумовлено не тільки відсутністю достатньої кількості місць праці, однак і суттєвим зростанням цін

на продовольство, а також необхідну тотальну економію коштів через необхідність відновлення власних будинків. Аналітики наголошують, що зростання рівня бідності може бути більшим прогнозованого, якщо уряди та інституції по всьому світу не зможуть надати Україні достатнього фінансування для поповнення невоєнного бюджетного фонду.

Слід зазначити, що Україні довелося мобілізувати велику частину власних ресурсів для військового забезпечення, що призвело до інфляційного тиску, який вимагає збільшення обсягів грантового фінансування. Сьогодні можна стверджувати, що завданий війною шок перекреслив прогрес, якого було досягнуто країною впродовж останніх років. Експерти зазначають, що близько 40% українців, які мали роботу до вторгнення, втратили її, тоді як половина працевлаштованих зіткнулися зі скороченням заробітної плати.

Попри це, як зазначено в Національному банку України за умови зниження безпекових ризиків, зростання української економіки може відновитися вже в 2023 році [1]. На сьогоднішній день урядовці повідомили про наступні планові показники 2023р: Реальне зростання ВВП – 4,6%; Інфляція – близько 30%; Середня зарплата – 18,5 тис грн.; Курс валют – близько 42 грн за дол. [11]. Варто зазначити, що попри значну кількість ризиків спричинених війною, для економічної безпеки держави важливо перетворити економіку у відповідності до внутрішньої ситуації та зовнішніх загроз. Український уряд це розуміє, а тому вживає заходи, які спрямовуються на стабілізацію та прискорений розвиток економіки. Зокрема, було прийнято низку нормативно-правових актів, а також практичних інструментів, які дозволяють здійснити податкові реформи, покращити ситуацію із експортом та імпортом продукції, вирішує проблеми зовнішньоекономічної діяльності шляхом скасування мита, використовує міжнародні фінансові ресурси для розвитку бізнесу в Україні.

На сьогодні складно спрогнозувати що буде відбуватися із економікою України через рік чи через 10 років. Однак можна з впевненістю говорити, що все залежить від того, коли закінчиться війна з Російською Федерацією. На сьогодні зрозуміло те, що світова спільнота і уряд України здійснює заходи для зменшення ризиків, спричинених війною. До них слід віднести фінансову допомогу, допомогу з паливом та електропостачанням, збереження людського капіталу, вирішення проблем з логістикою.

Фінансова допомога. Обсяги фінансової допомоги від іноземних держав та міжнародних організацій оцінюються в мільярди доларів. Станом до 1 серпня 2022 було отримано 34 мільярди доларів. Джастін Трюдо на саміті G20 оголосив про фінансову допомогу від Канади в розмірі 373 млн дол. США. Також оголошено новий пакет допомоги від США в розмірі 400 млн дол. США. Яким буде загальний обсяг фінансової допомоги від різних держав світу, на сьогодні залишається питанням невідомим, однак можна із впевненістю говорити, що саме такі допомоги дозволяють Україні забезпечувати військову та економічну безпеку держави. Основною формою фінансових допомог Україні є кредити та

гранти. Грантова фінансова допомога не передбачає повернення. У випадку України, вона становить третину всієї суми [2]. Основна частина фінансової підтримки йде від США яка надає грантову допомогу, в той час як Європейський союз забезпечує підтримку на кредитній основі.

Нові можливості для торгівлі. Низка європейських країн та США надали квоти на українські товари, що дозволило знизити ціну на експорт продукції.

Допомога експорту. На сьогоднішній день питання експорту зерна є врегульованим завдяки участі Туреччини у переговорах з Росією, яка забезпечує формування зернового коридору та відповідно отримання планових надходжень до державного бюджету України.

Допомога з паливом. Постачальники палива з Європейського союзу отримали зелений коридор, який дозволив уникнути постійного дефіциту палива в Україні, що в результаті дозволило дещо стабілізувати ціни на пальне.

Ринок електроенергії. В довоєнний період Україна була однією із важливих експортерів електроенергії до європейських країн. Разом з тим в час знищення енергетичної інфраструктури, сьогодні європейці готові експортувати електроенергію до міст України, тим самим забезпечивши роботу економіки.

Однак попри міжнародну допомогу для забезпечення економічної безпеки та зниження ризиків спричинених війною, необхідно проводити наступні заходи, що пов'язані із акумулювання коштів на відбудову країни, боротьбою з корупцією, збереженням людського капіталу, вирішенням проблем з логістикою. Для того, щоби реалізувати можливість відновлення економіки доцільно створити національний структурний фонд відбудови країни, концепція якого була презентованою в липні 2022р. Такий фонд буде працювати для акумулювання ресурсів та здійснення моніторингу ефективності їх використання на основні проекти економічного відновлення.

При цьому доцільно, щоб такі кошти спрямовувалися не на споживання, а на розвиток, зокрема закупівлю новітнього обладнання, що в перспективі дозволить виготовляти конкурентоспроможні продукти. Боротьба з корупцією на сьогодні є однією із ключових проблем, яка потребує негайного вирішення для того, щоб іноземні компанії мали змогу інвестувати кошти в Україну. Для цього необхідно зміцнити бізнес-середовище та реформувати судову систему, здійснювати податковий контроль та захищати права власності, дотримуючись верховенства права.

Модернізація інфраструктури потребує відновлення економіки до довоєнного рівня виробництва, використовуючи сучасні та інноваційні технології, які в результаті дозволять швидко запустити виробничі процеси та відновити економічне зростання. Збереження людського капіталу потребує заохочення молодих українців повертатися додому та допомагати у відбудові економіки. Це повинні бути державні ініціативи, які включають можливість отримання нового житла, створення нових соціально орієнтованих об'єктів, зокрема лікарень, шкіл.

Вирішення логістичних проблем. Незважаючи на певні перемоги у забезпеченні експортного коридору, проблема міжнародної логістики залишається невирішеною. На сьогодні недоступними є повітряні перевезення, а також частково заблоковані порти. Через пошкодження дорожнього покриття та мостів не повноцінно працюють сухопутні маршрути [2].

В умовах російсько-української війни Україна зіткнулася із загрозами економічної безпеки, які полягають у втраті основних бізнес одиниць та трудових ресурсів. Окрім цього, економічні процеси супроводжуються високим рівнем інфляції, проблемами організації логістики, втратою налагодженої інфраструктури, зовнішньоекономічної діяльності. Безумовно, найбільший ризик спричинений війною, є втрата людських життів, які формують соціальні ресурси, необхідні для економічного розвитку. На жаль, в умовах війни та після її закінчення держава не зможе відновити власний довоєнний людський потенціал, однак вона може сприяти поверненню населення, що мігрували до інших країн. Для того, щоб зберегти людські ресурси, в першу чергу необхідно, щоб Росія припинила війну проти України, після чого уряду потрібно буде здійснити низку заходів з стимулювання розвитку економіки та підприємництва зокрема. З використанням міжнародних фінансових ресурсів та організованих програм з відновлення економіки та при вирішенні ключової проблеми спричиненої війною — корупції, міжнародні фінансові потоки можуть бути спрямовані на зменшення ризиків економічної безпеки шляхом відновлення та модернізації економіки. Інноваційні підходи розвитку дозволять прискорити звичайні темпи економічного зростання та сприятимуть швидкій інтеграції України до Європейського союзу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ризики економіки у військовий стан 2022. Фібі. 2022. URL: <https://fibi.tech/news/ekonomika/riziki-ekonomiki-u-vijskovij-stan-2022>
2. Усе буде після війни: в Раді розповіли, коли бізнесу чекати на допомогу від влади. focus.ua, 2022. URL: <https://focus.ua/uk/economics/524086-vse-budet-posle-voyny-v-rade-rasskazali-kogda-biznesu-zhdat-pomoshchi-ot-vlastey>.